

020205-1

Gadamer vyslovil významnou myšlenku: „Man versteht anders, wenn man überhaupt versteht.“ To je jistě pravda, ale není to celá pravda. Pokud rozumíme, nepochybně rozumíme témuž, i když jinak. Kdybychom totiž „rozuměli“ nejenom jinak, ale také něčemu jinému, nemohli bychom vůbec mluvit o nějakém porozumění. A udělejme ještě krok dál: kdybychom nemohli (i když vždy jinak, než ten druhý nebo ti druzí) myslet, mínit totéž, bylo by jakékoli dorozumění nemožné, ale musili bychom se spokojit jen s jakousi podobnou „naladěností“, případně jen s ozvěnou či rezonancí. Předpokladem jakéhokoli skutečného porozumění a dorozumění, tj. vzájemného porozumění (a nejen dojmu vzájemného porozumění) je možnost mínit „tutéž“. A tato možnost se netýká jen souvislosti mezi porozuměním jednoho a porozuměním druhého člověka, nýbrž je konstitutivní pro porozumění každé, tj. pro porozumění jako takové. A to znamená, že základním problémem je možnost mínit totéž; a když řekneme „možnost“, míníme tím ne jednu, ale více, dokonce mnoho příštích „možností“, tj. musíme počítat s časem. Proto nesmíme redukovat ve svém chápání onu „totožnost“ resp. „identitu“ nejen již dříve (a víckrát) míněného s tím, co právě v tomto okamžiku míníme, a dokonce ještě i s tím, co mínit hodláme a co vůbec v budoucnosti ještě znovu mínit třeba budeme, na „identitu“ ve smyslu matematickém, algebraickém, vůbec klasicky logickém. Matematicko-logická „totožnost“ je zatížena nevysloveným meta-fyzickým postulátem a ergo předsudkem: sugeruje totiž, že to, co může být ne jednou, ale vždy znovu míněno, se nesmí měnit. To by ovšem znamenalo, že přesně („exaktně“) mínit můžeme jen to, co se nemění. „Totožnost“ by nutně znamenala neměnnost, nehybnost. Pokud bychom nechtěli uvíznout v nějakém platonismu (ať jakkoliv upraveném a třeba modernizovaném), tj. pokud bychom odmítli souhlasit s hypostazováním nějakých neměnných „idejí“, musili bychom veškeré přesné myšlení a tedy přesné rozumění omezit na matematiku a geometrii, tj. přesněji na čísla a prostorové útvary (kde ovšem „prostor“ by nesměl být omezen ani ve svých dimenzích, ani ve svých axiomatických vlastnostech). (Myslím, že právě to asi přimělo Kanta k výroku, že v každé vědě je tolik vědy, kolik tam je matematiky.) Ze zkušenosti však víme o jiném druhu „totožnosti“, přesněji o jiném pochopení totožnosti: provádí-li lékař postupně několik operací „v téže věci“ a u „tétož pacienta“, nejde vůbec o nějakou neměnnost ani pacienta, ani jeho tkání a kostí atd. Velmi často lékař dokonce počítá s tím, že mezi jednou a následující operací dochází k hojení, srůstu apod. Je tedy nutně zapotřebí vyjasnit toto druhé, od matematického odlišné chápání identity či totožnosti.

(Písek, 020205-1.)